

Ana Plosnić Škarić

Institut za povijest umjetnosti, Zagreb

Prethodno priopćenje / Preliminary communication

UDK / UDC: 711.4:930.2](497.5 Trogir)“14”

9. 9. 2013.

Sklop kuća Stipošević u Trogiru

Ključne riječi: rezidencijalna arhitektura, promijene urbanog tkiva, arhivska građa, rod Stipošević, 15. stoljeće, Trogir
Key words: residential architecture, changes in the urban structure, archive documents, Stipošević family, 15th century, Trogir

Iz neobjavljene građe trogirskoga komunalnog arhiva sabrani su dokumenti u rasponu od 1416. do 1487. godine za koje se može utvrditi da se odnose na kuće u bloku sjeverno od katedrale. Oni omogućuju određenje perimetra i grafičku rekonstrukciju prostorne organizacije sklopa u vlasništvu braće Lovre i Andrije Stipoševića, a koji je zauzimaio gotovo čitav prostor bloka. Zahvaljujući saznanjima o izgledu bloka u 15. stoljeću i ostacima trijema iz 14. stoljeća, sačuvanim u prizemlju jedne od kuća, a komparacijom sa sličnim trogirskim rezidencijalnim sklopovima, donose se zaključci o transformaciji toga dijela urbanog tkiva.

Trogirski rezidencijalni sklopovi koji se odlikuju kvalitetom arhitektonske plastike i kompleksnom prostornom organizacijom te svojom ulogom u kulturno-političkom životu grada, kao prostori u kojima su živjeli i stvarali istaknuti pojedinci, već zadugo su prepoznati i obrađivani u znanstvenoj literaturi. Riječ je o zdanjima poznatima kao Palača Lucić,¹ Velika² i Mala palača Cippico,³ južna i sjeverna Patricijska kuća Andreis,⁴ Palača Garagnin-Fanfogna,⁵ Paitunova kuća,⁶ Palača Statilić,⁷ Sklop kuća Vitturi (ex Lucio) (danas dio benediktinskog samostana sv. Nikole) i Palača Cega (sl. 1).⁸

O kućama u bloku sjeverno od katedrale i nekadašnjega katedralnog groblja,⁹ sa zapadne strane omeđenog ulicom koja središnji gradski trg spaja s nekadašnjim glavnim ulazom u grad, gotovo da nema spomena u literaturi.¹⁰ Premda se nalaze na istaknutom položaju, gotovo na samom trgu, na njihovim pročeljima nema vrijedne arhitektonske plastike kakvom se odlikuju gore navedeni sklopovi. Također ih se do sada nije uspijevalo povezati ni s jednom ličnošću ili obitelji koja je svojim kulturnim ili političkim djelovanjem zadužila srednjovjekovni grad.

U recentno istraženom građi arhiva trogirске srednjovjekovne komune sabrana je kvantitetom neuobičajena količina dokumenata – mahom kupoprodajni ugovori i ugovori o

najmu – za koje je moguće utvrditi da se odnose upravo na kuće rečenog bloka.¹¹

Sabrani dokumenti svjedoče da su te kuće u 15. stoljeću bile u vlasništvu braće Lovre i Andrije Stipoševića. Stipoševići su pripadali imućnom i politički angažiranom sloju građana,¹² izdvajanje kojih se može pratiti još od polovine 14. stoljeća, premda najveći zamah dobiva nakon uspostave mletačke vlasti 1420. godine.¹³ Začetnik roda je Stipoš Marinov »Mušić« zabilježen 1357.¹⁴ Nekoliko sačuvanih podataka o njegovu sudjelovanju u građanskim previranjima i vezama s pripadnicima patricijskog roda Cassoti nedostatno je za donošenje zaključaka o njegovoj stvarnoj ulozi u političkom životu komune.¹⁵ U gradu je posjedovao kuću u čijem su prizemlju Casottiji imali dva dućana.¹⁶ Godine 1386. ugovorio je rušenje i gradnju zida na svojoj kući te izradu i postavljanje jednostavnih okvira otvora,¹⁷ a kuća mu se spominje i 1407. godine.¹⁸ Iz sačuvanih arhivskih podataka nije moguće utvrditi jesu li to iste kuće koje se od 1416. navode u vlasništvu njegovih sinova.

Stipoševići sinovi Lovro i Andrija bili su članovi najznačajnije trogirске bratovštine sv. Duha koja je okupljala ugledne i imućne trgovce i obrtnike.¹⁹ O Lovrinu društvenom prestižu, ali i odnosu s novouspostavljenom mletačkom upravom, svjedoči njegovo članstvo u izaslanstvu trogirskih pučana u

1. Položaj Sklopa kuća Stipošević i rezidencijalnih sklopova koji se spominju u tekstu. Podloga: plan katastarske izmjere iz 1830. godine. 1 Blok sa Sklopom kuća Stipošević, 2 Patricijska kuća Andreis (sjeverna), 3 Patricijska kuća Andreis (južna), 4 Palača Lucić, 5 Palača Cega, 6 Sklop kuća Vitturi/ex Lucio, 7 Biskupska palača, 8 Položaj sklopa kod Komunalne palače, 9 Položaj Sklopa Ursus, 10 Velika palača Cippico, 11 Mala palača Cippico, 12 Paitunova kuća, 13 Palača Statilić, 14 Palača Garagnin-Fanfogna / *The position of the Stipošević housing complex and the residential complexes mentioned in the text, based on the land registry survey of 1830. 1 Block with the Stipošević housing complex, 2 Patrician Andreis house (northern), 3 Patrician Andreis house (southern), 4 Lucić Palace, 5 Cega Palace, 6 Vitturi/ex Lucio housing complex, 7 Bishop's Palace, 8 Position of the complex adjoining the Communal Palace, 9 Position of the Ursus Complex, 10 Large Cippico Palace, 11 Small Cippico Palace, 12 Paitun's house, 13 Statilić Palace, 14 Garagnin-Fanfogna Palace*

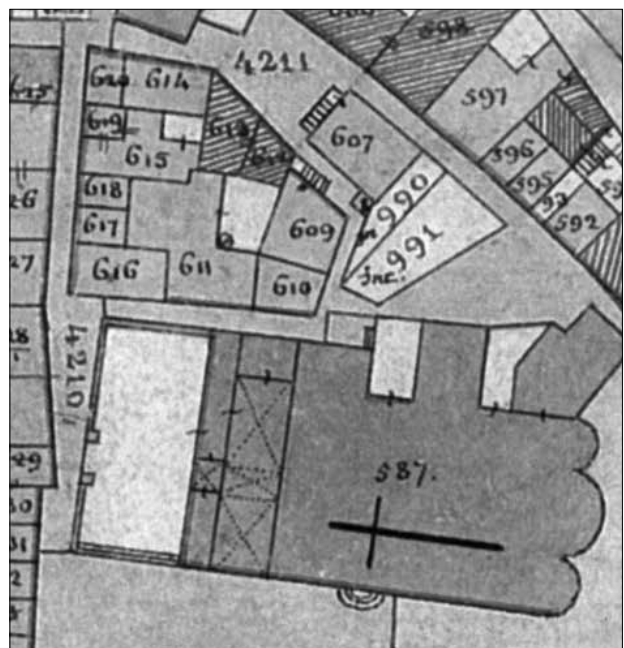
2. Blok sa Sklopom kuća Stipošević na planu katastarske izmjere iz 1830. godine / *Block of the Stipošević housing complex on the land registry survey map in 1830*

Veneciju koje je 1421. uspjelo ishoditi pravedniju raspodjelu poreznih tereta, žaleći se ujedno i na sugrađane koji su i dalje održavali kontakte s odbjeglih protivnicima nove vlasti.²⁰ Dvije godine poslije povjerena mu je i dužnost egzaminatora, što je iznimka u trogirskoj praksi izbora dužnosnika po kojoj su se u tu službu birali isključivo patriciji.²¹

Podaci u građi o visokim novčanim iznosima za koje su se braća zaduživala govore o opsegu njihovih trgovačkih poslova,²² dok o stečenom imetku, osim vlasništva nad sklopom u samom središtu grada, svjedoči i podatak o Stipoševićima kao posjednicima sela Sui Dolac u trogirskom distriktu.²³

Andrija je imao kćer jedinicu, Blanku, a Lovro dva sina: Stipoša, koji se spominje sredinom 15. stoljeća, Marina, koji je preminuo prije 1468. godine, i kćer Peruciju.²⁴ Rod izumire s Marinovim sinom Petrom.²⁵

U sačuvanim notarskim knjigama 15. stoljeća nalazi se ukupno 16 dokumenata [Prilog 1.–16.] koji se odnose na sklop kuća u vlasništvu Lovre i Andrije Stipoševića. Dva su dokumenta ključna za određivanje njegova položaja. Prvi

3. Pogled s trga na prostor pred zapadnim pročeljem katedrale i blok sa Sklopom kuća Stipošević / View from the square towards the space in front of the west front of the Cathedral and the Stipošević housing complex

je inventar pokojnog Venture brijača u kojem se bilježi uglovnica s dućanom, s čije se južne i zapadne strane nalaze ulice, a sa sjeverne i istočne nekretnine u Lovrinu vlasništvu [2.]. Drugi omogućava točnije lociranje kuće Venturinića jer sadrži podatak da se nalazila sjeverno od katedralnog groblja [15.].²⁶ Obje su se, dakle, nalazile u bloku sjeverno od katedrale i katedralnog groblja, istočno od ulice koja je od sjevernih gradskih vrata vodila do trga (sl. 1, 2).

Uglovnica, u vlasništvu Nikole, sina pokojnog Venture, navodi se kao kuća južno od posjeda Stipoševića [2., 5., 6., 8., 15.],²⁷ izuzev jednom [10.] kada je zapisano da se nalazi istočno – što je vjerojatno pogreška: naime, isključivo se u tom dokumentu spominje kuća nekog Nikole Varičića kao ona južno od Stipoševićeve, pa smatramo da je bilježnik zabunom umjesto Venturinića naveo Varičića. Kuće u zajedničkom vlasništvu braće spominju se do 1426. kada su se podijelili: Lovri su pripale one u južnom a Andriji u sjevernom dijelu sklopa [5.].²⁸ Ključni dokumenti za određivanje perimetra i prostorne organizacije njihova sklopa zapravo su svojevrstne potvrde o zaduživanju temeljem hipoteke, pisane u formi kupoprodajnog ugovora s klauzulom o mogućnosti ponovnog otkupa (*gratia revenditionis*), u kojima se registrira prodaja dućana u prizemljima njihovih kuća.

Iz njih doznajemo da su se Lovrine kuće s dvama dućanima u prizemlju nalazile sjeverno od uglovnice Venturinića, južno do Andrijinih kuća, s njihove zapadne strane prolazila je ulica, a s istočne je opet bio Lovrin posjed. Dana 6. lipnja 1450. Lovro je otkupio ta dva dućana od Blaža Vitturija i to po istoj cijeni po kojoj su bili prodani trideset i dvije godine ranije – za 300 libara malih [5.], te ih prodao braći Dragaču

i Dragiću Božitkoviću za 800 libara malih [6.] obvezavši se u roku od godine dana dati zatvoriti otvor (*feralea*)²⁹ u zidu između prodanog dućana sa zapadne i svoga posjeda s istočne strane, s tim da će troškove zajednički snositi [7.]. Potom se Koriolan Cippico kao Stipoševićev jamac obvezao da će, ako u sljedećih dvadeset godina Lovro odluči otkupiti rečene dućane, sam isplatiti braći Božitković 800 libara malih [8.].³⁰ Isto se obvezao i Lovri, a Lovro mu je kao jamstvo založio nekoliko svojih zemalja u distriktu [9.].³¹ Sljedećeg je dana Lovro svojoj supruzi prepustio *domum magnam* u kojoj i stanuje sa svojom obitelji, a u ime očuvanja njezina miraza [10.]. U tom je dokumentu istočno od Lovrina posjeda navedeno vlasništvo nasljednika Bive Grgureva iz patricijskog roda Bivce. Ta je kuća navedena i u dokumentu iz 1436. [3.], a u opisu položaja piše da se s njezine južne strane nalazi ulica, a s ostalih vlasništvo Lovre Stipoševića. Dana 7. lipnja 1450. Lovro je svom sinu Marinu iznajmio sobu nad dućanima koje je netom prodao braći Božitković [11.]. Godine 1452. spominje se dobit nekog od dućana u kući Lovre, koji je bio dan u najam [13.], a godine 1470. zabilježeno je dvorište kuće tada već pokojnog Lovre [14.].

Andrija je posjedovao tri dućana u prizemljima svojih kuća – zapadno i sjeverno od njih prolazile su ulice, južno je bio posjed njegova brata, a istočno kuća nekog Gojislava, odijeljena kanalom. Uz dućane se nalazilo i pripadajuće im skladište u dvorištu (*volta*), uz vanjsko stubište. Ti se dućani navode u ukupno četiri dokumenta iz kojih je razvidno da je Andrija njima gospodario na isti način na koji i Lovro svojim: zalagao ih je u formi kupoprodajnih ugovora. Godine 1416. registriran je ugovor o prodaji tri dućana Blažu

4. Sačuvani dio trijema u unutrašnjosti / *Surviving part of the porch inside*

Vitturiju za cijenu od 400 libara malih [1.], a 1437. Andrija ih je ponovno prodao Blažu za iznos od 250 dukata [4.]. Iz ugovora od 6. lipnja 1450. [5.] doznajemo da su dućani tada bili zajednički posjed Blaža i braće Ivana i Nikole Salamonića. Svoj udio u njihovu vlasništvu Blaž je sljedeće godine oporučno prepustio braći Salamonić [12.].

Godine 1487. su notar Petar de Recanato i njegov punac iznajmili prostore u kući Stipoševića: konobu i prostor uz

nju, te dvije sobe (*cameram cum anticamera*) vjerojatno na katu, polovicu dvorišta i ruševne kuće [16.]. U opisu položaja zabilježeno je tek da se navedeni prostori nalaze uz dvorište.

Glavninu zapadnog i središnjeg dijela bloka danas zauzima trokatnica čija pročelja i strukturom zida i arhitektonskom plastikom odaju kasnije vrijeme nastanka od onog kada su Stipoševići bili vlasnici sklopa (sl. 3). Glavni je ulaz smješten na južnom pročelju i vodi u hodnik u kojem se nalazi bunarska kruna, dva visoka stupa i nad njima segmentni luk (sl. 4).

Stupovi su uzidani te su im vidljivi samo istočni odnosno zapadni dio. Kapitel zapadnog stupa ima duguljaste uspravne listove zadebljanih i povijenih vrhova (sl. 5). Ugaoni listovi tek su nešto viši od onih na stranicama, a nad svima se vidi ravna ploča kojom završava tijelo kapitela, vrh koje je skošen prema abaku. Abak ima masivnu ravnu traku i torusni profil dok je prsten 3/8 presjeka. Kapitel istočnog stupa je oštećen i prežbukano, a moguće je pretpostaviti da je bio jednak onom zapadnom (sl. 6). Stupovi i luk ostaci su prostranog trijema koji se nalazio u prizemlju južnog dijela zgrade a otvarao se na dvorište, prema sjeveru, trima lukovima. Bočni dijelovi trijema danas su zagrađeni a prostor nekadašnjeg dvorišta potpuno je ispunjen kasnijom gradnjom. Po obliku luka, visini stupova i tipu kapitela taj je trijem moguće usporediti s trijemom nekadašnjega ženskog benediktinskog samostana

5. Kapitel zapadnog stupa / *West column capital*

6. Kapitel istočnog stupa / *East column capital*

7. Bunarska kruna / Cistern head

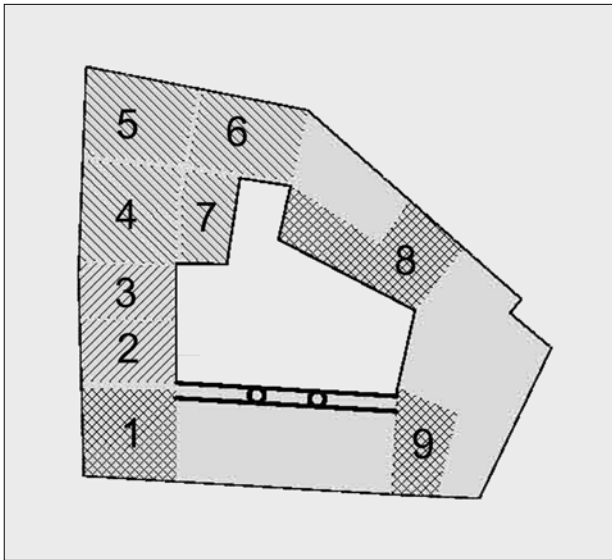
sv. Petra, premda kvalitetom obrade samih kapitela zaostaje za benediktinskim. Povjesničar Ivan Lucić je zapisao da je trijem toga samostana oblikovan oko 1300. godine.³² Moguće je stoga nastanak trijema datirati u prvu polovinu 14. stoljeća, dakle u vrijeme kada Stipoševići još nisu bili vlasnici sklopa.

Bunarska kruna ima oblik kubusa, s odsječenim uglovi- ma na kojima su reljefi grana s lovorovim lišćem i nad njima volute (sl. 7). Motiv lovorova lišća u Trogiru se javlja šezdesetih godina 15. stoljeća na Alešijevu portalu krstionice,³³ a potom ga do kraja stoljeća često nalazimo na reljefnim pločama s grbovima.³⁴ Kruna je očito nastala krajem 15. ili možda početkom 16. stoljeća. Na njezinoj prednjoj strani je reljef šiljastog štita s grbom: tri kose trake koje se spuštaju od gornjega lijevog ugla. Prema Heyer von Rosenfeldu to bi bio grb roda Tomo³⁵ (ali njegovi pripadnici nisu zabilježeni u Trogiru),³⁶ dok bi Stipoševićev na štitu imao sunce.³⁷ Prema grbovniku, kruna je, dakle, nastala kada sklop više nije bio u vlasništvu Stipoševića.

Uglovnica u sjeveroistočnom dijelu bloka na svom istoč- nom pročelju, u zoni prvog kata, ima dva prozorska otvora (sl. 8). Sjeverni ima tipičan okvir gotičkog prozora druge polovine 15. stoljeća, kakvih se najviše sačuvalo na pročeljima trogirskih kuća: završava savinutim šiljastim lukom kojem trokutni ispusti tvore trolisni otvor. Premda je moguće da su Stipoševići naručili izradu i postavljanje toga prozorskog okvira, ne raspoložemo dokazima kojima bismo to potvrdili. Južno od njega je prozorski otvor s ranorenesansnim okvi- rom,³⁸ rad nekog od klesara iz kruga Nikole Firentinca, koji nije mogao nastati prije sedamdesetih godina 15. stoljeća, odnosno prije no što su izrađeni prozorski okviri prizemlja glavnog pročelja Komunalne palače pripisani samom Firentincu.³⁹ Struktura зида uz okvir pokazuje da je naknadno ugrađen. Na ostalim kućama u bloku nema arhitektonske plastike koju bi se moglo datirati prije kraja 15. stoljeća.

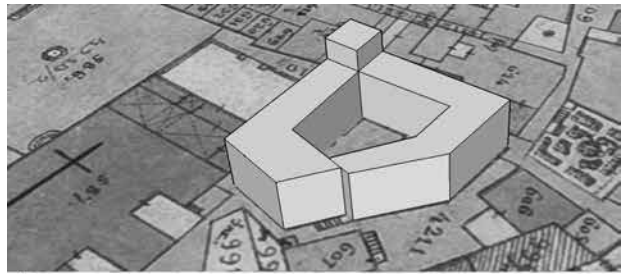
8. Prozorski okviri na uglovnici u sjeveroistočnom dijelu bloka / Window frames on the corner building of the northeastern part of the block

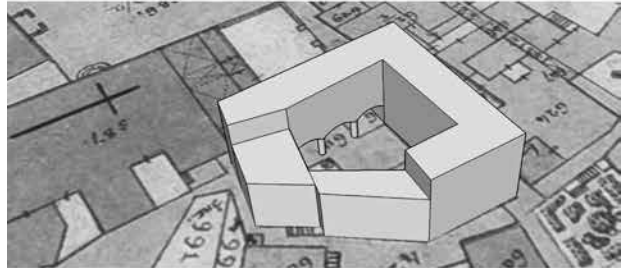

9. Shematski prikaz vlasništva nad prostorima u bloku dana 6. lipnja 1450. godine. 1 Kuća Venturinića, 2, 3 kuće Lovre Stipoševića s dućanima koje je prodavao/zalagao, 4, 5, 6 kuće Andrije Stipoševića s dućanima koje je prodavao/zalagao, 7 skladište u dvorištu, 8 kuća Gojislava, 9 kuća koju je iznajmljivala Katarina, udovica Bive Grgureva iz patricijskog roda Bivce (ostale kuće u južnom dijelu bloka pripadale su Lovri, a one u sjevernom Andriji Stipoševiću) / *Schematic presentation of ownership of items of the block on June 6 1450. 1 Venturini's house, 2, 3 Lovro Stipošević's houses with the stores that were sold/mortgaged, 4, 5, 6 Andrija Stipošević's houses with the stores that were sold/mortgaged, 7 warehouse in the court, 8 Gojislav's house, 9 house owned and rented by Katarina, widow of Bive Gregorii from the patrician lineage Bivce (Lovro owned the other houses in the southern part of the block and Andrija those in the northern part)*

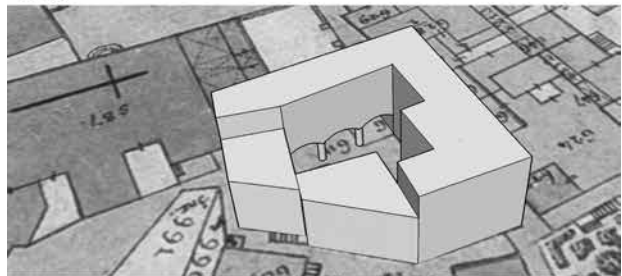
Sudeći po planu katastarske izmjere iz 1830. godine (sl. 2),⁴⁰ u središnjem dijelu bloka još se uvijek nalazilo razmjerno prostrano dvorište. Grafička rekonstrukcija izgleda bloka polovinom 15. stoljeća (sl. 9) temelji se na pretpostavci da se trijem tada otvarao na dvorište u svojoj punoj širini. Imao je tri segmentna luka oslonjena na dva središnja stupa te dva polustupa ili konzole. Zapadno od kuće s trijemom nalazila se kuća Venturinića, istočno kuća nasljednika Bive Grgureva, a još istočnije još jedna kuća, uglovnica, u vlasništvu Stipoševića. U sjeveroistočnom dijelu bloka uz kuću Stipoševića nalazila se i kuća Gojislava; međusobno su bile odijeljene kanalom. Budući da se obje navode kao istočne granice u ugovorima iz 1416. i 1437. godine te da se Gojislavova kuća navodi i kao sjeverna granica u dokumentu iz 1450. godine [11.], možemo zaključiti da se ta barem jednim svojim dijelom nalazila uz dvorište. Njezin perimetar, međutim, nije moguće utvrditi. Ako joj je pristup bio moguć i izravno s ulice koja je vodila uz sjeveroistočni dio oboda bloka, vjerojatno je imala tlocrt u obliku slova »L«. Sve ostale kuće u bloku pripadale su Stipoševićima. U prizemljima kuća u zapadnom i sjeverozapadnom dijelu bloka uz ulice su se nizali dućani – njih pet, a uz njih se nalazila još jedna kuća, podignuta unutar dvorišta. Dućane i skladište u prizemlju

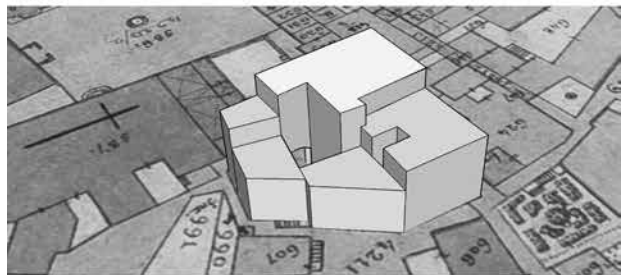
10 a

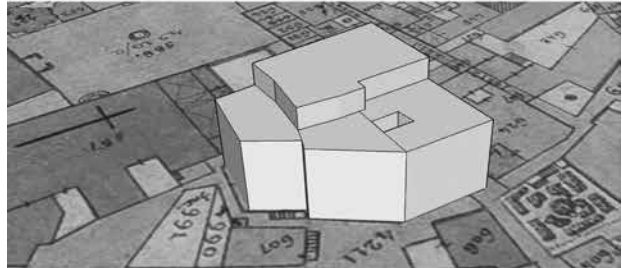
10 b

10 c

10 d

10 e

10. Shematski prikaz razvoja bloka / *Schematic presentation of the development of the block*

10.a Pretpostavljeni izgled pretkomunalnog sklopa / *The presumed look of the pre-communal complex*

10.b Oblikovanje trijema u prvoj polovini 14. stoljeća / *The architecture of the porch in the first half of the 14th century*

10.c Blok i Sklop kuća Stipošević u 15. stoljeću / *The Stipošević block and housing complex in the 15th century*

10.d Blok 1830. godine / *The block in 1830*

10.e Blok danas / *The block today*

Stipoševići su prodavali (odnosno zalagali) zadržavajući vlasništvo nad prostorima katova. Broj katova – do kojih je vodilo vanjsko stubište [1.], smješteno u sjevernom dijelu dvorišta – u dokumentima se ne navodi. Glavni ulaz u prostoru sklop jamačno se nalazio na južnom pročelju te vodio izravno u trijem, sukladno obrascu uočenom na još nekoliko sklopova kuća u Trogiru, primjerice objema Patricijskim kućama Andreis⁴¹ te Palači Lucić i Velikoj palači Cippiko.⁴²

O arhitektonskoj plastici pročelja – izuzev dva opisana prozorska okvira na uglovnici u sjeveroistočnom dijelu bloka – nemamo nikakvih saznanja. U Trogiru su na više kuća sačuvane bifore i trifore koje su u 15. stoljeću naručivali pripadnici najimućnijih građanskih rodova – Salamonići, Stafileo, Lippeo, Berislavići, Rosani – ističući pritom i svoje grbove,⁴³ pa je moguće da su to učinili i Stipoševići, ali potvrde tomu nema ni na pročeljima kuća ni u sačuvanoj arhivskoj građi.

Braća Stipoševići posjedovali su, dakle, velik sklop kuća sa središnjim dvorištem koji je zauzimaio gotovo čitav prostor bloka. Oblik bloka sa zapada determinira *cardo*, s juga ulica paralelna s ulicom *decumanus*, a sa sjeveroistoka komunikacija koja je pratila antičke zidine.⁴⁴ Formiranjem bloka sa sjeverne je strane zatvorena jedna od antičkih ulica, paralelna s ulicom *cardo*.⁴⁵ Takvi sklopovi, prepoznatljivi po unutarnjem dvorištu ograđenom kućama, u pravilu su nastajali u pretkomunalno doba, a kao svoj sastavni dio imali su i kulu.⁴⁶ Tragovi njihovih izvornih struktura bolje su sačuvani u blokovima na obodnim dijelovima grada:⁴⁷ južnoj Patricijskoj kući Andreis, Palači Lucić, Palači Cega i Sklopu Vitturi (ex Lucio),⁴⁸ a podaci iz arhivske građe i historiografije potvrđuju da su takvu prostornu organizaciju imali i srušena Biskupska palača, sklop uz Komunalnu palaču te Sklop Ursus.⁴⁹ U središnjem dijelu grada jasno se ističe kula Paitunove kuće, podignuta na prostoru iste (s ulicom *cardo* paralelne) antičke komunikacije, koju je sa sjeverne strane zatvorio blok u kojem se nalazio sklop Stipoševića.⁵⁰ Velika palača Cippico također je imala kulu.⁵¹ Izgubivši svoju obrambenu funkciju, korištena je i preoblikovana kao i svaka druga kuća, a susjedne su je građevine tijekom vremena dostigle visinom. Moguće je stoga da su i drugi sklopovi organizirani oko unutarnjeg dvorišta

– poput Male palače Cippico ili Sklopa Stipošević (sl. 10a) – svojedobno posjedovali kule koje su, međutim, u višekratnim preoblikovanjima izmijenjene do neprepoznatljivosti.

U 14. i 15. stoljeću se kao osnovno obilježje preoblikovanja blokova na prostoru zadanom starijim urbanističkim rasterom uočava težnja za opremanjem dvorišta trijemom. Trijemovi iz toga doba u cijelosti su ili dijelom sačuvani u objema Patricijskim kućama Andreis, Palači Lucić, Velikoj i Maloj palači Cippico te Sklopu Stipošević (sl. 10b),⁵² a imala ga je i Biskupska palača.⁵³ Trijem je jamačno imala i Palača Garagnin-Fanfogna a njegov stup je u baroknoj pregradnji sekundarno iskorišten kao oslonac odmorišta vanjskog stubišta gospodarske zgrade.⁵⁴

Daljnju transformaciju Sklopa Stipošević, odnosno cijelog bloka, karakterizira gradnja na prostoru dvorišta: arhivske vijesti iz 15. stoljeća (sl. 10c), potom podaci sadržani na planu katastarske izmjere iz 1830. godine⁵⁵ (sl. 10d) te današnje stanje izgrađenosti (sl. 10e) svjedoče o dugostoljetnom, postupnom procesu koji je zaključen gotovo potpunim iščezavanjem nekad prostranog dvorišta opremljenog trijemom. Slobodnim je ostao tek njegov neznatan dio, vjerojatno upravo onaj na kojem se u 15. stoljeću nalazilo stubište koje je vodilo do stambenih prostora na katovima.

Izuzmemo li Biskupsku palaču, svi navedeni sklopovi kojima je bilo moguće utvrditi vlasnike u 13. i 14. stoljeću, odreda su pripadali najmoćnijim rodovima gradskog patricijata.⁵⁶ Neki su u 15. stoljeću, dijelom ili u cijelosti, postali vlasništvom imućnih građanskih obitelji, poput Salamonića, Rosani i Stipoševića.⁵⁷ Sačuvani arhivski podaci ne omogućuju pouzdano utvrđivanje vlasnika sklopa kojeg nazivamo Stipoševićevim prije 15. stoljeća. Za pretpostaviti je da su ga oblikovali pripadnici neke od patricijskih obitelji koja je tijekom 14. stoljeća izumrla.⁵⁸ A pouzdan dokaz o postojanju toga velikog sklopa upravo su u ovom radu analizirani dokumenti. Oni pokazuju da podaci o promjeni vlasnika odnosno korisnika mogu biti osnova za uspostavu perimetra i organizacije prostora srednjovjekovnih rezidencijalnih sklopova a temeljem koje se, komparacijom sa sličnim sklopovima, može raspravljati o transformaciji dijela urbanog tkiva.

Prilog

1.

1416., 30. X. – Lovro i Andrija Stipošević prodaju Blažu Vitturiju tri dućana i skladište za 400 libara malih

(...) *Laurentius Stiposii Marini de Tragurio et Andreas eius frater et uterque eorum in solidum per se eorumque videlicet heredes et succesores (...) vendiderunt (...) ser Blasii domini Luce Victuri Regis militis de Tragurio (...) tres stationes ipsorum Laurentii et Andree cum una volta ibi contigua in curia*

ipsorum iuxta scalas domus ipsorum venditorum positas in civitate Tragurii subtus pavimenta dictorum venditorum, iuxta viam comunis a partibus ponentis et boree, iuxta domum ipsorum venditorum partim et partim domum Goislavi arcerii mediante canale a parte [lev]antis et iuxta stationes ipsorum venditorum a parte austri (...) pro pretio et nomine pretii librarum quadringentarum parvorum (...).

(DAZd, AT, LXVI/29, ff. 9r–9v)

2.

1423., 3. X. – Inventar pokojnog Venture brijača

(...) *nomine commissarie olim Venture barberii (...) inventarium (...). Item unam domum positam Tragurii cum statione iuxta viam publicam ab austro et ponente ac domum Laurentii Stiposii a levante et borea (...).*

(DAZd, AT, XLVI/2, ff. 4r–5v)

3.

1436., 14. XII. – Katarina, udovica Bive Grgureva, daje u najam kuću

Actum Tragurii in domo infrascripte domine Catarine (...). Ibiq; nobilis mulier domina Catarina relicta ser Bive Gregorii de Tragurio (...) dedit et concessit ad afflictum Civitano Stiponovich pilipario habitatori Tragurii (...) unam domum ipsius domine Catarine, positam in civitate Tragurii, iuxta iura ser Laurentii Stiposii a levante, ponente et borea et iuxta viam comunis ab austro et alios fines, pro annis sexdecim proxime futuris incohantis die anni novi proxime futuri (...). Et hoc quia versa vice dictus Civitanus se obligando promisit eidem domine Catarine (...) dare et solvere pro afflictu et reddito dicte domus anno quolibet dictorum XVI annorum et in fine anni libras undecim parvorum (...).

(DAZd, AT, LXVII/2, f. 87r)

4.

1437., 2. III. – Andrija Stipošević prodaje Blažu Vitturiju tri dućana za 250 dukata

(...) *Ibiq; ser Andreas Stiposii de Tragurio (...) vendidit (...) nobili viro ser Iohanni Victuri presenti et procuratorio nomine ser Blasii sui patris (...) tres magazenos contiguos dicti Andree, positos in civitate Tragurii, subtus domos eiusdem Andree, iuxta dicti Andree partim et partim heredum Goislavi arcerii a levante, iura dicti ser Blasii ab austro, viam comunis a ponente et (iuxta cancell.) borea et alios suos fines plures seu veriores (...). Et hoc pro precio et nomine precii ducatorum ducentorum quinquaginta auri (...).*

(DAZd, AT, LXVII/2, ff. 127r–127v)

5.

1450., 6. VI. – Lovro Stipošević otkupljuje dva dućana od Blaža Vitturija za 300 libara malih

(...) *cum olim in MCCCCXVIII indictione XI die Christo XVII mensis februaris ser Laurentius Stiposii et Andreas eius frater cives Tragurii vendiderunt nobili viro ser Blasio domini Luce Victuri militis de Tragurio duas staciones ipsorum venditorum, positas in civitate Tragurii subtus pavimenta domorum ipsorum venditorum, iuxta hos confines ad praesens videlicet iura dicti ser Laurentii a levante, iura ser Nicolai Venturinich ab austro, viam comunis a ponente et iuxta iura ser Blasii Victuri dicti et ser Iohannis et Nicolai Salamonich pro indiviso a borea et (alios cancell.) subtus pavimentum*

ad presens ser Laurentii Stiposii tantum pro precio librarum trecentarum parvorum. Et deinde dictus ser Blasius fecerit eisdem fratribus infrascriptis gratiam revenditionis dictarum duarum stacionum (...). (...) et cum postea pro divisione bonorum factam inter dictos ser Laurentium et Andream fratres dicte due staciones seu iura eorum tetigerunt in parte eidem ser Laurentio (...) sub MCCCCXXVI indictione III die XXII mensis februaris (...). Idcirco nobilis civis Tragurii ser Iohannes filius ser Blasii Victuri nomine procurationis ser Blasii et tamquam administrator bonorum (...) revendit et tradidit eidem ser Laurentio Stiposii (...) predictas duas staciones ut supra positas et confinatas (...). Et hoc pro precio et nomine precii librarum trecentarum parvorum. Quod totoum precium idem ser Iohannes dicto nomine fuit contentus et confessus habuisse et recepisse (ab cancell.) a Dragazzo Bositchovich beccario de Tragurio sibi dante et solvente nomine dicti ser Laurentii (...).

(DAZd, AT, LXVII/6, ff. 3r–3v)

6.

1450., 6. VI. – Lovro Stipošević prodaje Dragaču i Dragiću Božitkoviću dva dućana za 800 libara malih

(...) *ser Laurentius Stiposii de Tragurio (...) vendidit (...) ser Dragacio Bositchovich beccario de Tragurio (...) per se (...) ac nomine Dragachii fratris suis (!) (...) duas suas staciones positas in civitate Traugrii subtus pavimentum (ipsius ser cancell.) domus ipsius ser Laurentii, iuxta iura ipsius ser Laurentii a levante, iura ser Nicolai Venturinich ab austro, viam comunis a ponente et iuxta ser Blasii Victuri partim et partim ser Iohannis et Nicolai Salamonich pro indiviso a borea, ac alios suos fines (...). Et hoc pro precio et nomine precii librarum octingentarum parvorum (...).*

(DAZd, AT, LXVII/6, ff. 3v–4r)

7.

1450., 6. VI. – Ugovor Lovre Stipoševića i Dragača i Dragića Božitkovića o zatvaranju otvora

(...) *ser Laurentius Stiposii de Tragurio ex una parte et ser Dragatius Bositchovic per se et nomine Dragichii eius fratris de Tragurio parte ex altera ad infrascriptam conventionem invicem devenerunt. Videlicet quod ipse ser Laurentius se obligando promisit claudere usque ad unum annum proxime venturum de lapidibus coctis quandam feraleam qua est nunc de pariete inter ipsum ser Laurentium et stacionem dictorum fratrum (videlicet cancell.) quam hodie ab ipso emerunt. Videlicet cui feralee coheret ser Laurentius dictus a levante et ipsi fratres a ponente, solvendo medietatem expensarum findarum in dicta clausura de muro. Et hoc quia dictus Dragatius nomine quorum se obligando primisit ex adverso solvere aliam medietatem expensarum in huiusmodi muro et clausura findarum. (...).*

(DAZd, AT, LXVII/6, ff. 4r–4v)

8.

1450., 6. VI. – Koriolan Cippico kao jamac Lovre Stipoševića obvezuje se Dragaču i Dragiću Božitkoviću isplatiti vrijednost dvaju dućana ako budu otkupljeni u sljedećih 20 godina

(...) nobilis vir ser Coriolanus Petri Zipchi de Tragurio (...) se obligando promisit Dragacio Bositchovich beccario de Tragurio (...) per se et (...) nomine Dragichii fratris suis (!). Quod si et in casu quod per viam alicuius infrascripte gracia revenditionis facte tam (per dictum ser Laurentium quod per Stiposium eius patrem predictum cancell.) predicto ser Laurentio pro dicto quondam Stiposio eius patri (ab alis cancell.) et eorum heredibus ab aliquo homine vel persona de duabus stacionibus, positis in civitate Tragurii subtus pavementum dicti ser Laurentii, iuxta iura (dicti cancell.) ipsius ser Laurentii a levante, iura ser Nicolai Venturinich ab austro, viam comunis a ponente et iuxta iura ser Blasii Victuri partim et partim ser Iohannis et Nicolai Salamonich a borea, quas (ide cancell.) predicti Dragichius et Dragatius emerunt a dicto ser Laurentio pro libris octingentis parvorum (...) dicte due staciones hinc usque ad annos viginti proxime futuros extraherentur et removerentur de manibus ditorum Dragichii et Dragatii et suorum heredum. Ipse ser Coriolanus tunc solvet et solvere teneat et debeat eisdem Dragichio et Dragatio dictas libras octingentas parvorum pro dictis stacionibus sic ut profert acceptis et extractis. In casu vero quod usque ad dictos annos viginti proxime futuros dicte due staciones non extrahantur et auferantur de manibus eorumdem fratribus modo predicto tunc elapsis dictis annis XXti ipse ser Coriolanus et sui heredes ad dictam obligationem et promissionem huiusmodi minime teneatur (...).

(DAZd, AT, LXVII/6, ff. 4v–5r)

9.

1450., 6. VI. – Koriolan Cippico kao jamac Lovre Stipoševića obvezuje se otkupiti dva dućana u roku od 20 godina

(...) cum nobilis vir se Coriolanus Petri Zipchi de Tragurio se obligavit pro ser Laurentio Stiposii de Tragurio Dragichio et Dragachio Bositchovic fratribus civibus Tragurii (...) pro vigore alicuius infrascripte gracia revenditionis facte ser Laurentio Stiposii de Tragurio et eidem quondam Stiposio eius patri et eorum heredibus ab aliquo homine vel persona de duabus stacionibus positis in civitate Tragurii infra suos confines quas predicti Dragichius et Dragatius emerunt a dicto ser Laurentio pro libris octingentis parvorum (...) dicte due staciones extraherent et auferent de manibus ditorum Dragachii et Dragatii et suorum heredum usque ad annos XXti proxime futuri. Tunc ipse ser Coriolanus dare et solvere debeat eisdem fratribus dictas libras octingentas parvorum pro dictis stationibus sic acceptis (...).

(DAZd, AT, LXVII/6, ff. 5r–5v)

10.

1450., 7. VI. – Lovro Stipošević prepušta svojoj supruzi Katarini kuću u ime očuvanja njezina miraza

(...) Ibique cum prudens vir ser Laurentius Stiposii de Tragurio fecerit infrascriptum dotale domine Catarine eius uxori de ducatis quadringentis auri (...). Et voluit ipsam dotem esse salvam eidem domine Catarine et suis heredibus (...) specialiter et expresse obligavit et obligata esse voluit asseruit et affirmavit quandam domum magnam eisdem ser Laurentii quam ipse cum familia sua ad presens inhabitat, positam in civitate Tragurii predicti a cello usque in abissum et partim supra magazenos ser Dragatio et Dragichio Bositchovich venditos iuxta iura ser Nicolai Venturinich partim et partim heredum ser Bive Gregorii a levante, iura Nicole Varicich partim et partim viam comunis ab austro, viam comunis a ponente et iuxta iura Andree Stiposii partim et partim heredum Goislavi arcerii a borea et alios suas plures et veriores confines (...).

(DAZd, AT, LXVII/6, ff. 9v–10r)

11.

1450., 7. VI. – Lovro Stipošević iznajmljuje sinu Marinu sobu

(...) ser Laurentius Stiposii de Tragurio (...) concessit ad affectum Marino Stiposii eius filio (...) unam cameram dicti ser Laurentii positam in civitate Tragurii, supra stacionibus per ipsum ser Laurentium nuper venditis ser Dragichio et Dragatio Bositchovich, iuxta iura dicti ser Laurentii a levante, austro et (po cancell.) borea et iuxta viam comunis a ponente (pro cancell.) et alios suos plures et veriores confines pro annis X proxime futuris (...). Et hoc quia idem Marinus (...) obligavit (...) solvere eidem pro (...) affectu et reddito dicte camere libras XIII parvorum in anno et in fine cuiuslibet anni ditorum X annorum (...).

(DAZd, AT, LXVII/6, f. 10v)

12.

1451., 14. I. – Blaž Vitturi oporučno ostavlja Ivanu i Nikoli Salamoniću svoj udio u trima dućanima

Hoc est testamentum nobilis civis Tragurii ser Blasii domini Luce Victuri militis (...) scriptum est videlicet MCCCCCL indictione XIII die vero XXX mensis octobris. (...) Item dimisit ser Iohanni et ser Nicolao Salamonich fratribus civibus Tragurii medietatem trium voltarum que sunt site in civitate Tragurii subtus domibus Andree Stiposii, iuxta viam comunis a ponente et borea ac alios fines (...).

(DAZd, AT, XLVI/6, ff. 208r–210v)

13.

1452., 24. X. – Spomen dućana u kući Lovre Stipoševića

(...) di Andrea de Ciga (...) profito del magaze.. botega soto la caxa di ser Lo... quondam Stipos afitado (...).

(DAZd, AT, II/16, f. 1v)

14.

1470., 30. V. – Spomen dvorišta u kući pokojnog Lovre Stipoševića

Actum Tragurii in curte domus quondam ser Laurentii de Stipossio (...).

(DAZd, AT, LXVIII/8, f. 198v)

15.

1475., 29. IX. – Prodaja dućana u prizemlju kuće Venturinića

(...) ad publicum incantum (...) vendidit (...) ser Andree filio ser Petrii de Cegis nobilis Tragurii (...) unam appotecham positam subtus domum illorum de Venturinis in Tragurii, apud cimiterium ecclesie cathedralis, cui coherent a levante ipsi fratres de Vintis(!), a ponente et austro via comunis et a borea ser Matheus Dragatio (...). Et hoc pro precio (...) librarum trecentarumviginti parvorum (...).

(DAZd, AT, LXVIII/9, ff. 14v–15r)

16.

1487., 3. IX. – Petar de Recanato i Andrea Cavada unajmljuju sobe i konobu u kući Stipoševića

(...) Ibique ser Petrus Ventur uti comissarius magistri Matei cerdonis de Spaletto pro quo de rato promisit concessit et locavit spectantio viro ser Petro de Rechmato cancelaro comunis ac ser Andree Cavada sui genero insolidum ad pensionem unam cameram cum anticamera et aliam cameram autem cameram contiguam canipam qua est subtus [prazno] cameram que sunt in curtino illorum de Stipos cum medietatem curtini et muralee spectantis dictis parti locat hinc ad annos duos proximos incipiendos die decimo presentis mensis, pactis et conditionibus infrascriptis videlicet quod dicti ser Petrus et Andreas possint saliare subter cameram que est supra canipam expensis locatoris et si quid aliud facere vellent in dicta parte locata, id facere debeant suis sumptibus et expensis nec teneant ipse locator aliquid sibi dissaltar pro eo quod fecissent et finita dicta locatione teneant amovere facere scallas quas feci concedit dictus locator quod ponere possint in suprascripta parte locate ipsi ser Petrus et Andreas omnibus ipsorum sumptibus pro qua parte conducta (venerant cancell.) dicti ser Petrus et Andreas insolidum promiserunt solemnem stipulationem dicto ser Petro locatori solvere et dare eidem nomine pensionem quolibet anno libras viginti duas solvendo de sex menses mensibus pro rata. (...)

(DAZd, AT, LXVIII/14, ff. 7v–8r)

BILJEŠKE

1 CVITO FISKOVIĆ, *Lučićeva rodna kuća*, Zbornik Historijskog instituta Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti [posvećen I. Luciusu-Lučiću povodom 300-godišnjice djela »De Regno Dalmatiae et Croatiae«], 6 (1969.), 45–60; IVO BABIĆ, *Trogirski knez Ilija i njegova žena Stana*, Zbornik Tomislava Marasovića, (ur.) Ivo Babić, Ante Milošević, Željko Rapanić, Muzej hrvatskih arheoloških spomenika; Sveučilište, Split, 2002., 376–393, i u tim djelima navedena literatura.

2 CVITO FISKOVIĆ, *Romaničke kuće u Splitu i Trogiru*, Starohrvatska prosvjeta, s. III, 2 (1952.), 172–173, br. 12; CVITO FISKOVIĆ, *Duknovićeva vrata Cipikove palače u Trogiru*, Peristil, 10–11 (1967.–1968.), 51–57; JOŠKO BELAMARIĆ, *Duknovićev sv. Ivan Evanđelist u kapeli bl. Ivana Trogirskog*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 37 (1997.–1998.), 155–181; SAMO ŠTEFANAC, *Kiparstvo Nikole Firentinca*

i njegovog kruga, Književni krug, Split, 2006.; IVO BABIĆ, *Južni portal Velike palače Cipiko u Trogiru*, Radovi Instituta za povijest umjetnosti, 33 (2009.), 67–76; RADOSLAV BUŽANČIĆ, *Nikola Ivanov Firentinac i trogirski renovatio urbis*, Književni krug, Split, 2012., i u tim djelima navedena literatura.

3 JOŠKO BELAMARIĆ (bilj. 2); ANA PLOSNIĆ ŠKARIĆ, *Arhitektonska plastika Male palače Cippico u kontekstu novih arhivskih spoznaja*, Zbornik radova međunarodnog znanstvenog skupa »Ivan Duknović i krugovi njegove djelatnosti« / »Giovanni Dalmata e le opere della sua cerchia«, (ur.) Igor Fisković, Književni krug, Split, (u tisku), i u tim djelima navedena literatura.

4 O južnoj Patricijskoj kući Andreis vidi: CVITO FISKOVIĆ, *Kuća povjesnika Pavla Andreisa u Trogiru*, Izdanje Historijskog arhiva u Splitu, 7 (1969.), 213–228; ANA PLOSNIĆ ŠKARIĆ, *Blok Andreis u Trogiru. Prilog poznavanju romaničke stambene arhitekture*, Radovi Instituta za povijest umjetnosti, 31 (2007.), 9–28; DANKO ZELIĆ, *Jakov Florijev, trogirski klesar 15. stoljeća*, Radovi Instituta za povijest umjetnosti, 32 (2008.), 17–38, i u tim djelima navedena literatura.

O sjevernoj vidi: THOMAS GRAHAM JACKSON, *Dalmatia, The Quarnero and Istria, vol. II*, Oxford, 1887., 150; CVITO FISKOVIĆ, nav. dj.; CVITO FISKOVIĆ (bilj. 2, 1952.), 176, br. 61; ANA PLOSNIĆ ŠKARIĆ, *Gotička stambena arhitektura Trogira*, Filozofski fakultet Sveučilišta, Zagreb, 2010., 134–135, 210.

5 CVITO FISKOVIĆ (bilj. 2, 1952.), 173, br. 19; IVO BABIĆ, *Jedna prostorna intervencija Ignacija Macanovića u Trogiru*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 38 (1999.–2000.), 305–338; FANI CELIO-CEGA, *Manji graditeljski zahvati i preinake na kućama obitelji Garagnin u Trogiru tijekom XVIII. stoljeća*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 38 (1999.–2000.), 339–363, i u tim djelima navedena literatura.

6 IVO BABIĆ, *Trogirska barokna palača zvana Paitunova kuća*, Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske, 17 (1991.), 75–89.

7 IVO BABIĆ, *Palača obitelji Statilić u Trogiru*, Ivan Duknović i njegovo doba. Zbornik radova međunarodnog znanstvenog skupa održanog u Trogiru o 550. obljetnici rođenja Ivana Duknovića, (ur.) Igor Fisković, Muzej grada Trogira, Trogir, 1996., 131–138.

8 VANJA KOVAČIĆ, *Samostan sv. Nikole u Trogiru: razvoj jugoistočnog dijela grada*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet Sveučilišta, Zagreb, 2012., i tamo navedena literatura.

9 Groblje se nalazilo pred zapadnim pročeljem katedrale. NEVENKA BEZIĆ-BOŽANIĆ, *The Necropolises of Trogir in the 13th century*, Balcanoslavica, 9 (1980.), 91–97.

10 Prozorski okvir renesansnih stilskih karakteristika, sačuvan na istočnom pročelju uglovnice u sjeveroistočnom dijelu bloka, spominje STANKO PIPLOVIĆ, *Graditeljstvo renesanse u Trogiru*, Ivan Duknović i njegovo doba. Zbornik radova međunarodnog znanstvenog skupa održanog u Trogiru o 550. obljetnici rođenja Ivana Duknovića, (ur.) Igor Fisković, Muzej grada Trogira, Trogir, 1996., 117–130.

11 Glavnina sačuvanih notarskih knjiga trogirske komune od 13. do 15. stoljeća čuva se Državnom arhivu u Zadru, Fondu »Arhiv Trogira« (dalje: DAZd, AT), manji dio u Arhivu HAZU u Zagrebu (dalje: AHAZU), o čemu vidi: DANKO ZELIĆ, *Nekoliko priloga povijesti umjetnosti 15. stoljeća u Trogiru: Samostan sv. Križa na Čiovu, zlatar Matej Pomenić i kapela sv. Jeronima u katedrali sv. Lovre*, Peristil, 50 (2007.), 63; DANKO ZELIĆ (bilj. 4), 17–18. Tek manji dio sačuvane građe nalazi se u Trogiru, u Muzeju grada i kod obitelji Petrić (Spisi kod obitelji Petrić, dalje: SOP), o čemu vidi: FANI CEGA, *Istraživanje arhivske građe u muzejskim i privatnim zbirkama*, Informatica museologica, 29/3–4 (1998.), 43–46. Od toga su cjelovito objavljeni spisi 13. i početka 14. stoljeća, vidi: MIHO BARADA, *Trogirski spomenici, dio I., Zapisci pisarne općine Trogirske, sv. I., od 21. X. 1263. do 22. V. 1273.*, Monumenta spectantia historiam slavorum meridionalium (dalje: MSHSM), knj. 44, Zagreb, 1948.; MIHO BARADA, *Trogirski spomenici, dio I., Zapisci pisarne općine Trogirske, sv. II., od 31. I. 1274. do 1. IV. 1294.*, MSHSM, knj. 45, Zagreb, 1950.; MIHO BARADA, *Trogirski spomenici, dio II. Zapisnici sudbenog dvora općine trogirske, svezak I., od 8. VIII. 1266. do 6. XII. 1299.*, MSHSM, knj. 46, Zagreb, 1951.; MIHO BARADA, *Trogirski spomenici, Zapisci kurije grada Trogira od 1310.–1331.*, Književni krug, Split, 1988.; zatim oporuke 14. stoljeća vidi:

MARIJA KARBIĆ, ZORAN LADIĆ, *Oporuke stanovnika grada Trogira u Arhivu HAZU*, Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, 43 (2001.), 161–254, te sveščić s odlukama vijeća iz 15. stoljeća, vidi: IVAN PEDERIN, *Acta politica et oeconomica cancellarie communis Tragurij in saeculo XV*, Starine JAZU, 60 (1987.), 101–177.

Ovaj je rad proizašao iz rezultata istraživanja notarskih knjiga trogirske srednjovjekovne komune u svrhu izrade doktorske disertacije: ANA PLOSNIĆ ŠKARIĆ (bilj. 4, 2010.).

12 Pouzdano je utvrđeno da nisu bili pripadnici patricijata, o čemu detaljnije MLADEN ANDREIS, *Trogirski patricijat u srednjem vijeku*, Rasprave iz hrvatske kulturne prošlosti, 2 (2002.), 109; MLADEN ANDREIS, *Trogirsko plemstvo do kraja prve austrijske uprave u Dalmaciji (1805.)*, Muzej grada Trogira, Trogir, 2006., 267–268.

13 ANA PLOSNIĆ ŠKARIĆ, *Nekretnine imućnih građana u kontekstu formiranja i uspona građanskih rodova u Trogiru nakon uspostave mletačke vlasti 1420. godine*, Zbornik radova međunarodnog znanstvenog skupa »Grad hrvatskog srednjovjekovlja: Vlast i vlasništvo«, (ur.) Irena Benyovsky Latin, Zrinka Peštorda Vardić, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, (u tisku).

14 MLADEN ANDREIS (bilj. 12, 2006.), 267–269.

15 Te 1357. godine bio je osuđen na novčanu kaznu kao sudionik građanske pobune, priklonivši se strani na kojoj su bili i pripadnici roda Casotti. – IVAN LUCIĆ, *Povijesna svjedočanstva o Trogiru*, prijevod Jakov Stipišić, Čakavski sabor, Split, 1979., 598, 596–607. O tim događajima vidi i IRENA BENYOVSKEY LATIN, *Uloga bratovštine Sv. Duha u Trogiru u srednjem i novom vijeku*, Povijesni prilozi, 32 (2007.), 29–32, i tamo navedenu literaturu.

16 MLADEN ANDREIS, IRENA BENYOVSKEY LATIN, ANA PLOSNIĆ ŠKARIĆ, *Socijalna topografija Trogira u 14. stoljeću*, Povijesni prilozi, 33 (2007.), 178, Dodatak br. 481. Autori članka pogrešno su naveli da se nekretnine Stipoševića ne spominju u sačuvanim dokumentima 14. stoljeća, vidi: Ibid., 132. Također i dokument iz 1435. godine, u kojem je zabilježeno da je Augustin Casoti bio založio Stipošu rečene dućane: (...) *Item quod due stationes dicte hereditatis* [sc. Augustini de Casotis] *posite in civitate Tragurii infra suos confines quas dictus olim ser Augustinus pignoraravit Stiposio Marini de Tragurio* (...). – DAZD, AT, LXVIII/1, ff. 45v–47v.

17 Relevantne dijelove ugovora objavio je CVITO FISKOVIĆ, *Skulpture mletačkog kipara Nikole Dente u Trogiru i Splitu*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 14 (1962.), 64, bilj. 4.

18 SOP, Sv. 1406./1407., f. 38v.

19 MLADEN ANDREIS (bilj. 12, 2006.), 267–269.

Imena braće zabilježena su u Matrikuli bratovštine sv. Duha u Trogiru, ff. 8 i 16. Na digitalnoj kopiji Matrikule, koja se čuva u trogirskom kaptolskom arhivu, a izložena je u Pinakoteci zbirke sakralnih umjetnina trogirske katedrale zahvaljujem kolegici dr. sc. Ireni Benyovsky Latin. O Matrikuli i Bratovštini detaljnije vidi: IRENA BENYOVSKEY LATIN (bilj. 15), 25–61, i tamo navedenu literaturu.

20 IVAN LUCIĆ (bilj. 15), 950–953. Glede godine vidi 979, bilj. 10; PAVAO ANDREIS, *Povijest grada Trogira*, knj. I., prijevod Vladimir Rismondo, Književni krug, Split, 1977., 162–163.

21 MLADEN ANDREIS (bilj. 12, 2006.), 49, 267–268.

22 Vidi, primjerice, niz potvrda iz 1413. i 1414. godine po kojima su se Stipoševići zadužili kod Andrije Teodorova te patricija Petrice Jurjevića, Nikole Stipe Cege, Jakomela i Blaža Vitturija, a u ukupnoj vrijednosti od preko 1 200 libara malih. – DAZD, AT, I/12, ff. 3r, 4v, 5r, 13v, 19v, 23v.

23 PAVAO ANDREIS (bilj. 20), 313.

24 MLADEN ANDREIS (bilj. 12, 2006.), 267–269.

25 Ibid.

26 Ugovorom se regulira prodaja dućana u prizemlju kuće pokojnog Venture, a dućan sjeverno od njega naveden je kao vlasništvo braće Božilković, o čemu vidi dalje u tekstu.

27 Točnije se u dokumentu br. 15 navode dućani koji su tada već bili u vlasništvu braće Božilković, o čemu vidi dalje.

28 Taj dokument nije sačuvan, nego su podaci sadržani u navedenom dokumentu iz 1450.

29 Riječ *feralea* vjerojatno se odnosi na željeznu rešetku na otvoru.

30 Signaturu toga dokumenta objavila je IRENA BENYOVSKEY LATIN, *Srednjovjekovni Trogir. Prostor i društvo*, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2009., 156, bilj. 1058, vjerojatno zabunom navodeći sv. 5, umjesto sv. 6.

31 Toga je dana Lovro Stipošević prodao još nekoliko svojih zemalja u distriktu braći Božilković. – DAZD, AT, LXVII/6, ff. 5v–6v. Također je sinu Marinu u dobrima isplatio dio miraza Marinove supruge u vrijednosti od 20 dukata. – DAZD, AT, LXVII/6, f. 7r.

32 (...) *dentro il monastero vn nobil Portico fatto circa'l 1300.* – GIOVANNI LUCIO, *Memorie istoriche di Tragurio ora detto Traù*, Venetia, 1674., 493. IVAN LUCIĆ (bilj. 15), 1042.

33 Za opsežnu literaturu o krstionici upućujemo na IVAN JOSIPOVIĆ, *Nikola Firentinac i Alešijeva krstionica Trogirske katedrale*, Radovi Instituta za povijest umjetnosti, 33 (2009.), 47–66 te RADOSLAV BUŽANČIĆ (bilj. 2). Motiv lovorova lista nalazi se i na bočnim vratima crkve sv. Petra, izradu kojih je C. Fisković doveo u vezu upravo s Andrijom Alešijem, o čemu vidi: CVITO FISKOVIĆ, *Bogorodica sa djetetom Nikole Firentinca u Orebićima*, Peristil, 2 (1957.), 171, bilj. 1.

34 Kvadratičnu ploču na kojoj je štit u obliku konjske glave s grbom kneza Carla Capella (1468.–1470.), obrubljen lovorovim vijencem, R. Bužančić je pripisao radionici Nikole Firentinca. – RADOSLAV BUŽANČIĆ, *Nikola Ivanov Firentinac, trogirski arhitekt i kipar*, Nikola Ivanov Firentinac u Trogiru, (ur.) Vanja Kovačić, Književni krug, Split; Župni ured sv. Lovre, Trogir, 2007., 41. Slične su joj, ali jednostavnije, tri jednake kvadratične ploče s grbom kneza Malipiera (1477.–1479.), o kojima vidi: VANJA KOVAČIĆ, *Trogirske fortifikacije u XV. stoljeću*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 37 (1997.–1998.), 131, te jedna s grbom roda Borgoforte, također obrubljenima lovorovim vijencem. Rečene ploče uzidane su u dvorišna pročelja Komunalne palače, izuzev jedne s grbom Malipiera, uzidane u pročelje kuće u južnom dijelu grada.

35 C. G. F. HEYER VON ROSENFELD, *Der Adel des Königreichs Dalmatien*, Nürnberg 1873., pretsak: Golden marketing, Zagreb, 1995., 51.

36 MLADEN ANDREIS, (bilj. 12, 2006.).

37 C. G. F. HEYER VON ROSENFELD (bilj. 35), 50.

38 STANKO PIPLOVIĆ (bilj. 10).

39 IVO BABIĆ, *Renesansni lučni prozori i općinska palača u Trogiru*, Adria Zavoda za znanstveni i umjetnički rad JAZU u Splitu, 1 (1987.), 169–179.

40 IRENA BENYOVSKEY, *Trogir u katastru Franje I.*, Hrvatski institut za povijest, Zagreb; Državni arhiv u Splitu, Split, 2005., 68–69, k. č. 609–620.

41 U južnoj Patricijskoj kući Andreis riječ je o danas zazidanom sjevernom ulazu koji je vodio izravno u trijem. Trijemovi u objema Patricijskim kućama Andreis datiraju se u 14. stoljeće, o čemu vidi u literaturi navedenoj u bilj. 4.

42 U tim palačama glavni ulaz vodi u prolaz u prizemlju kuće iz kojeg se ulazi u trijem koji se otvara na dvorište. Trijem Velike palače Cipiko oblikovan je u 15., a onaj Palače Lucić vjerojatno početkom 16. stoljeća. O njima vidi literaturu u bilj. 1 i 2.

43 ANA PLOSNIĆ ŠKARIĆ (bilj. 13), i tamo navedena literatura. U Lapidariju Muzeja grada Trogira čuvaju se ulomci kvadrifore s grbom Stafileo, o čemu vidi: CVITO FISKOVIĆ, *Iz Duknovičeva kruga u Trogiru i Mađarskoj*, Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji, 23 (1983.), 197–198, te ulomci bifore pripisani krugu Jurja Dalmatinca, s reljefom nepoznatog grba, o čemu vidi: IVO BABIĆ, *Utjecaji Jurja Dalmatinca u Trogiru*, Radovi Instituta za povijest umjetnosti, 3–6 (1979.–1982.), 200.

44 IVO BABIĆ, *Sjeveroistočni bedemi antičkog Trogira*, Zbornik radova »Grčki utjecaj na istočnoj obali Jadrana«, (ur.) Nenad Cambi, Slobodan Čače, Branko Kirigin, Književni krug, Split, 2002., 397–414.

45 O ostalim gradnjama na toj ulici vidi: IVO BABIĆ (bilj. 6); RADOSLAV BUŽANČIĆ, *Renovatio urbis Koriolana Cipika u Trogiru*, Ivan Duknović i njegovo doba. Zbornik radova međunarodnog znanstvenog skupa održanog u Trogiru o 550. obljetnici rođenja Ivana Duknovića, (ur.) Igor Fisković, Muzej grada Trogira, Trogir, 1996., 107–116; RADOSLAV BUŽANČIĆ (bilj. 2), 26–28..

46 MARIJA PLANIĆ-LONČARIĆ, *Planirana izgradnja na području Dubrovačke Republike*, Centar za povijesne znanosti, Odjel za povijest umjetnosti, Zagreb, 1980.; MARIJA PLANIĆ-LONČARIĆ, *Zajednički prostori*

stambenih zona srednjovjekovnog Dubrovnika, Radovi Instituta za povijest umjetnosti, 12–13 (1988.–1989.), 65–75; MILAN PRELOG, *Cres – građevni razvoj jednog malog, starog grada*, Radovi Odsjeka za povijest umjetnosti, 4 (1963.), 7, pretpisak u: MILAN PRELOG, *Studije o hrvatskoj umjetnosti. Djela 3*, Institut za povijest umjetnosti, Zagreb, 1999., pod naslovom *Za pristup starim gradovima – Primjer Cresa*, 190–191; IGOR FISKOVIĆ, *Gotička kultura Trogira*, *Mogućnosti*, 10–11 (1980.), 1040; IGOR FISKOVIĆ, *Srednjovjekovna izgradnja i identitet grada Splita*, *Kulturna baština*, 19/XIV (1989.), 37–38, 40; MLADEN ANČIĆ, *Ser Ciprijan Zaninović. Rod i karijera jednog splitskog patricijaca druge polovice XIV. stoljeća*, Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru, 39 (1997.), 44; DANKO ZELIĆ, *Postanak i urbani razvoj Šibenika u srednjem vijeku*, disertacija, Zagreb, 1999., 66, 92–93; ANA PLOŠNIĆ ŠKARIĆ (bilj. 4, 2010.), 168–173.

47 Kule tih sklopova bile su ujedno i dio bedema te su imale značajnu ulogu u obrani Trogira tijekom cijeloga srednjeg vijeka. Stoga, osim što su pojedine očuvane do danas, o njima su poznati i brojni podaci iz arhivske građe, historiografije te planova i veduta grada. VANJA KOVAČIĆ (bilj. 34), 109–136; IRENA BENYOVSKEY LATIN, *Izgradnja gradskih fortifikacija u Trogiru od 13. do 15. stoljeća*, Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU, 28 (2010.), 17–48, i u tim djelima navedena literatura.

48 O navedenim sklopovima vidi literaturu u bilj. 1, 4 i 8.

49 ANA PLOŠNIĆ ŠKARIĆ (bilj. 4, 2010.), 168–173. O kulama vidi i IRENA BENYOVSKEY LATIN (bilj. 47), VANJA KOVAČIĆ (bilj. 8), a o onoj u Biskupskoj palači i IVO BABIĆ, *Trogirski biskup Nikola Casotti (+1371) i njegovo doba*, *Starohrvatska prosvjeta*, III. s., 37 (2010.), 225.

50 Vidi literaturu navedenu u bilj. 45.

51 ANA PLOŠNIĆ ŠKARIĆ (bilj. 4, 2010.), 105.

52 Vidi literaturu u bilj. 1, 2, 3, 4 i 8.

53 ĆIRIL METOD IVEKOVIĆ, *Dalmatiens Architektur und Plastik*, *Textheft*, Wien, 1927., 11.

54 ANA PLOŠNIĆ ŠKARIĆ (bilj. 4, 2010.), 110, 213–214.

55 Vidi bilj. 40.

56 MLADEN ANDREIS, IRENA BENYOVSKEY, ANA PLOŠNIĆ, *Socijalna topografija Trogira u 13. stoljeću*, *Povijesni prilozi*, 25 (2003.), 44–45; MLADEN ANDREIS, IRENA BENYOVSKEY, ANA PLOŠNIĆ (bilj. 16), 115–117, 123–130; ANA PLOŠNIĆ ŠKARIĆ (bilj. 4, 2010.), 60–78, 91–108, 137–143, 168–172, i tamo navedena literatura i izvori.

57 ANA PLOŠNIĆ ŠKARIĆ (bilj. 13).

58 MLADEN ANDREIS (bilj. 12, 2002. i 2006.).

Summary

Ana Plosnić Škarić

Stipošević Housing Complex in Trogir

Sixteen documents in all (from 1416 – 1487) have been collected from the unpublished papers of the Communal Archives in Trogir (annex 1–16) – mostly contracts of purchase/sale and lease/rent, which – according to the descriptions of locations of houses or stores in their ground floors recorded in them – can be considered as part of the housing block lying north of the Cathedral.

Most of these houses belonged to the complex owned by the brothers Lovro and Andrija Stipošević, which covered almost the entire space of the block. The wall structure and architectural shaping of the front of the block seem to belong to a time later than the dates on the documents. Only two late 15th century window frames survived in the northeastern corner of the block (ill. 8) of which the south one is certainly not in situ.

On the ground floor of the south part of the block, a cistern-head survived in accordance with its relief of the coat of arms, one can date it to the time when the Stipošević brothers were no more the owners of the complex. (ill. 7) Fragments of the porch also survived – two columns and segments of an arch – which judging from their formal and stylistic properties can be placed into the 14th century. (ill. 4, 5, 6) On the basis of data found in the 15th century documents, the remains of the porch and the plan of the 1830 land registry survey (recording a relatively large courtyard in the central part of the block) it was possible to make a graphic reconstruction of the Stipošević complex in the mid-fifteenth century. (ill. 9)

When this complex is compared with similar complexes in Trogir (ill. 1), one can conclude that it came into being in pre-communal times (ill. 10a) and was composed of houses surrounding the inner court and probably had a tower which defended it. In the 14th and 15th century these complexes were reshaped by introducing of a porch in the court. Among the earliest porches was the one built in the court of what we call the Stipošević complex (ill. 10b). The next transformation introduced in the Complex / Block was a new construction in the court: data found in the 15th century documents (ill. 10c) and those derived from land registry surveys in 1830 (ill. 10d) compared with the recent changes of the layout of the block (ill. 10e) they all testify to many centuries of a gradual process ending in the almost complete disappearance of initially spacious court provided with a porch. With the exception of the Bishop's Palace, all the complexes mentioned above (ill. 1) (as far as one can gather the relevant information about their owners) were all owned by the mightiest patrician families. Venetian rule introduced in 1420 led to a sudden rise in social status and a strong increase in wealth of commoner families, who gained status and distinction buying houses in the best parts of the city – and also, wholly or in part, became the owners of some of the blocks of housing referred to in this article. The Stipošević family also belonged to the circle of distinguished local commoner families, and soon became the owners of a large complex of housing in the very centre of Trogir.